

BÁO CÁO

“SỬ DỤNG MỘT SỐ PHƯƠNG PHÁP VÀ KỸ THUẬT DẠY HỌC THEO ĐỊNH HƯỚNG PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC HỌC SINH TRONG DẠY HỌC LỊCH SỬ LỚP 7”

(Tóm lược)

I. MỞ ĐẦU

1. Lí do chọn biện pháp

Cùng với đổi mới “*Chương trình giáo dục phổ thông năm 2018*” thì đổi mới phương pháp dạy học theo định hướng phát triển năng lực học sinh trở thành nhu cầu tất yếu. Chỉ khi giáo viên vận dụng được các phương pháp và kỹ thuật dạy học tích cực một cách phù hợp vào thực tiễn giảng dạy mới thật sự đem lại hiệu quả giáo dục. Bởi lẽ mục tiêu của giáo dục hiện nay, đặc biệt là trong chương trình GDPT năm 2018 thì giáo viên không chỉ cung cấp tri thức mà còn phát triển cho học sinh những năng lực chung, năng lực đặc thù của môn học và qua đó hình thành cho học sinh những phẩm chất cơ bản cần có.

Những năm gần đây nhằm tiếp cận chương trình giáo dục phổ thông 2018, ngành giáo dục đã và đang đẩy mạnh đổi mới phương pháp dạy học theo định hướng phát triển năng lực. Giáo viên cũng đang từng bước thay đổi phương pháp, thích ứng với sự thay đổi của chương trình. Năm học 2021 – 2022 cấp THCS bắt đầu thực hiện chương trình giáo dục phổ thông 2018 với chương trình thay sách lớp 6 và năm học 2022 – 2023 bắt đầu thực hiện chương trình GDPT 2018 đối với lớp 7. Chính vì vậy, nhu cầu đổi mới phương pháp dạy học theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực để đáp ứng được nhu cầu dạy và học theo hướng đổi mới tích cực hóa hoạt động của học sinh trở nên quan trọng hơn bao giờ hết.

Nhưng thực tiễn, nhiều giáo viên chưa thích ứng với dạy học theo phương pháp mới, ngại đổi mới tìm tòi dẫn đến sách giáo khoa đã thay đổi theo hướng phát huy năng lực, phẩm chất của học sinh nhưng cách hướng dẫn hoạt động học của giáo viên lại chưa thay đổi. Giáo viên vẫn chỉ chủ yếu áp dụng những phương pháp giảng dạy truyền thống như vấn đáp, thảo luận nhóm bằng câu hỏi đơn giản. Giáo viên chưa chú ý đến dạy đa dạng các hình thức dạy học. Chính vì vậy nên dẫn đến học sinh không hào hứng với môn Lịch sử, không thích học lịch sử, thậm chí học sinh luôn coi môn Lịch sử là môn phụ. Điều đó ảnh hưởng không nhỏ đến chất lượng giáo dục môn học cũng như khiến cho định hướng của chương trình giáo dục phổ thông 2018 thực hiện không hiệu quả. Vậy làm sao để tổ chức học sinh tiếp cận kiến thức hiệu quả? Làm sao tạo được hứng thú học tập cho học sinh? Làm sao để nâng cao hiệu quả dạy và học môn Lịch sử? Đó chính là những câu hỏi thôi thúc tôi nghiên cứu và áp dụng đề tài “*Sử dụng một số phương pháp và kỹ thuật dạy học theo định hướng phát triển năng lực học sinh trong dạy học Lịch sử lớp 7*”

2. Mục tiêu của biện pháp

- Đề xuất những giải pháp mang tính sáng tạo, những phương pháp phù hợp với định hướng dạy học theo chương trình giáo dục phổ thông 2018, từ đó áp dụng vào giảng dạy

- Góp phần giải quyết khó khăn về xây dựng ý tưởng trong tổ chức các hoạt động dạy học Lịch sử lớp 7. Nâng cao chất lượng giảng dạy, thu hút học sinh tham gia các hoạt động học tập, bồi đắp tình yêu đối với môn Lịch sử từ đó phát triển phẩm chất, năng lực học sinh.

II. THỰC TRẠNG

1. Giáo viên

Năm học 2022 - 2023 là năm học mà toàn ngành giáo dục chính thức thực hiện chương trình giáo dục phổ thông 2018 đối với khối lớp 7. Do đây là năm đầu tiên thực hiện chương trình cho nên cả giáo viên còn bỡ ngỡ trong dạy và học. Giáo viên gặp không ít khó khăn khi hướng dẫn học sinh học tập. Còn lúng túng khi vận dụng phương pháp giảng dạy để phù hợp với những thay đổi về chương trình sách giáo khoa. Cách xây dựng chương trình sách giáo khoa Lịch sử 7 mang tính mở, nội dung đã được chọn lọc nên ngắn gọn tạo cơ hội cho giáo viên ứng dụng được nhiều phương pháp và kỹ thuật vào dạy và học. Tuy nhiên, giáo viên chưa áp dụng được những cách dạy phù hợp, chưa phát huy được ưu điểm của phương pháp dạy học truyền thống phối hợp với đổi mới phương pháp bằng việc cử dụng trò chơi cũng như vận dụng những kỹ thuật tích cực vào giảng dạy.

2. Học sinh

- Các em thường rụt rè, nhút nhát, thường thụ động, thiếu sự sáng tạo khi học. Các em chưa ham thích học tập môn học, chưa tích cực tham gia các hoạt động học tập, hiệu quả học tập chưa cao.

III. BIỆN PHÁP THỰC HIỆN

Giáo viên cần tích cực thực hiện đổi mới phương pháp, kỹ thuật dạy học Lịch sử theo hướng phát huy tính tích cực, tự giác chủ động, sáng tạo của học sinh, phù hợp với đặc điểm của từng đối tượng học sinh, bồi dưỡng phương pháp tự học, rèn luyện kỹ năng vận dụng kiến thức vào thực tiễn, tác động đến tình cảm, đem lại niềm vui, hứng thú học tập Lịch sử cho học sinh.

Qua quá trình nghiên cứu và giảng dạy, tôi thấy một số phương pháp và kỹ thuật dạy học có thể phát huy năng lực, hứng thú và khả năng sáng tạo ở học sinh trong bộ môn Lịch sử giúp giờ học đạt hiệu quả cao hơn như:

- Phương pháp hoạt động nhóm
- Kỹ thuật tư duy 5W1H - phiếu học tập
- Phương pháp đóng vai
- Phương pháp trò chơi
- Phương pháp trực quan

Việc thực hiện các phương pháp dạy học tích cực cần vận dụng sao cho linh hoạt, phù hợp với nội dung bài học.

1) Phương pháp hoạt động nhóm

Việc hoạt động nhóm có thể thực hiện ở trên lớp hoặc thực hiện cả ở nhà khi được giáo viên giao nhiệm vụ học tập.

Phương pháp hoạt động nhóm giúp các thành viên trong nhóm chia sẻ các băn khoăn, kinh nghiệm của bản thân, cùng nhau xây dựng nhận thức mới. Bằng cách nói ra những điều đang nghĩ, mỗi người có thể nhận rõ trình độ hiểu biết của mình về chủ đề nêu ra, thấy mình cần học hỏi thêm những gì. Tất cả các thành viên trong nhóm đều phải tham gia hoạt động tích cực.

Hình 1. Học sinh tích cực tham gia hoạt động nhóm

2) Kỹ thuật tư duy 5W1H – phiếu học tập

Kỹ thuật tư duy 5W1H là kỹ thuật đặt câu hỏi bằng 6 dạng câu hỏi viết tắt bằng tiếng Anh (Câu hỏi là gì? – What? Hỏi khi nào – When? Hỏi ai – Who? Hỏi ở đâu – Where? Hỏi tại sao – Why? Và hỏi như thế nào – How?). Kỹ thuật tư duy 5W1H có khả năng ứng dụng cao đối với nhiều môn học, đặc biệt là môn Lịch sử.

Giáo viên có thể áp dụng kỹ thuật tư duy 5W1H cho những dạng nội dung bài tập khác nhau

Hình 2. Sơ đồ 5W1H

Với kỹ thuật 5W1H, học sinh biết cách tự ghi chép đầy đủ nội dung bài học, ghi nhớ lâu kiến thức, khắc phục tình trạng “học vẹt”, học trước quên sau. Tạo không khí sôi nổi, hào hứng trong tiết học và hình thành tư duy logic khi học môn Lịch sử.

Phiếu học tập 5W1H: Tìm hiểu về cuộc chiến đấu trên phòng tuyến sông Như Nguyệt

WHY (Vì sao - Nguyên nhân)	
WHEN (Khi nào - Thời gian)	
WHERE (Ở đâu - Địa danh tiêu biểu)	
WHAT (Cái gì - Đánh giặc gì? Tướng giặc tên gì?)	
WHO (Ai - Người lãnh đạo cuộc kháng chiến?)	
HOW (Như thế nào - Kế sách)	

Hình 3. Phiếu học tập 5W1H

Hình 4. Sử dụng phiếu học tập 5W1H trong giờ học giúp nâng cao hiệu quả

3) Phương pháp đóng vai

Đối với môn Lịch sử, học sinh có thể tham gia đóng vai các nhân vật trong Lịch sử để kể lại các sự kiện đã diễn ra, các thành tựu đã đạt được trong từng giai đoạn của Việt Nam và thế giới, ...

Phương pháp này tạo được sự hứng thú và chú ý cho học sinh; kích thích óc sáng tạo của học sinh từ đó giúp học sinh tiếp thu kiến thức một cách nhẹ nhàng hơn, học sinh không cảm thấy bị gò bó, nặng nề với các con số, sự kiện, ...;

Hình 5. Học sinh đóng vai quân Tống và quân dân Đại Việt tường thuật lại cuộc chiến đấu

4) Phương pháp trò chơi

Trò chơi học tập nói chung hay trò chơi Lịch sử nói riêng rất đa dạng. Trò chơi có thể tiến hành ở đầu giờ với mục đích khởi động, tạo hứng thú và tâm lý sẵn sàng cho tiết học. Tuy nhiên, nội dung trò chơi cần thiết phải hướng đến nội dung bài học, dựa trên những hiểu biết sẵn có của học sinh. Trò chơi cũng có thể thực hiện ở phần hình thành kiến thức mới hoặc sử dụng ở phần “Luyện tập – Vận dụng”. Trò chơi cũng được tiến hành trong giờ học, được coi như là một cách để khai thác nội dung bài học.

Trò chơi được tiến hành nhằm mục đích giúp học sinh hào hứng với việc khám phá kiến thức mới và chính bản thân nội dung trò chơi cũng là những kiến thức mới. Thông qua trò chơi, ngoài ý nghĩa về việc cung cấp kiến thức, trò chơi còn có giá trị to lớn góp phần phát huy sự nhanh nhạy, quyết đoán của người chơi, phát huy tính tập thể của nhóm lớp. Trò chơi còn có ý nghĩa lớn trong việc hình thành các kỹ năng sống, nhân cách của học sinh thông qua biểu hiện đơn giản nhất là tôn trọng người chơi, lắng nghe đáp án và phản biện một cách hợp lý.

Các trò chơi tôi thường áp dụng gồm cả trò chơi thực hiện trực tiếp hoặc kết hợp ứng dụng công nghệ thông tin. Qua quá trình thực hiện tôi đã ứng dụng các trò chơi như sau:

- Trò chơi “Chiếc nón kì diệu”

- Trò chơi “Bao lì xì may mắn”
- Trò chơi “Giải cứu đại dương”
- Trò chơi “Hộp quà bí mật”
- Trò chơi “Nhỏ cà rốt”

Tùy vào nội dung bài tôi sẽ sử dụng trò chơi phù hợp. Khi xây dựng trò chơi tôi luôn xác định rõ nguyên tắc trò chơi gắn với các nội dung bài dạy, góp phần tạo nên thành công trong bài dạy.

Hình 6. Học sinh hào hứng tham gia trò chơi khởi động bài học

5) Phương pháp trực quan

Phương pháp trực quan là phương pháp giáo viên sử dụng đồ dùng dạy học để minh họa cho kiến thức thức bài giảng. Sử dụng phương tiện trực quan trong dạy học giúp học sinh quan sát. Việc sử dụng phương pháp trực quan kết hợp sử dụng các phương tiện dạy học hiện đại mang nhiều hiệu quả tích cực đặc biệt là với bộ môn Lịch sử - môn học có thể vận dụng nhiều giáo cụ trực quan như lược đồ, tranh ảnh, video, ...

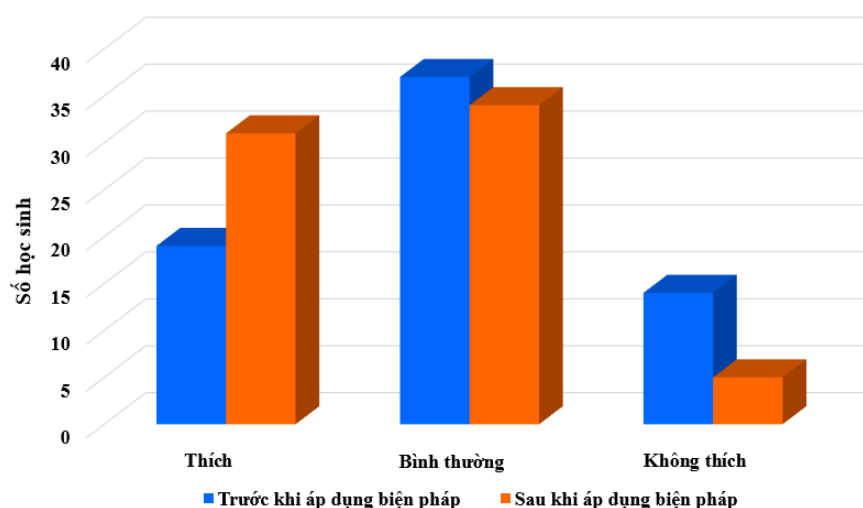
Hình 7. Học sinh quan sát video minh họa

IV. KẾT QUẢ THỰC HIỆN

- Thái độ của học sinh khi học tập môn Lịch sử lớp 7

Thái độ	Trước khi áp dụng biện pháp		Sau khi áp dụng biện pháp	
	Số lượng	Tỉ lệ	Số lượng	Tỉ lệ
Thích	19/70	27,1%	31/70	44,3%
Bình thường	37/70	52,9%	34/70	48,6%
Không thích	14/70	20%	5/70	7,1%

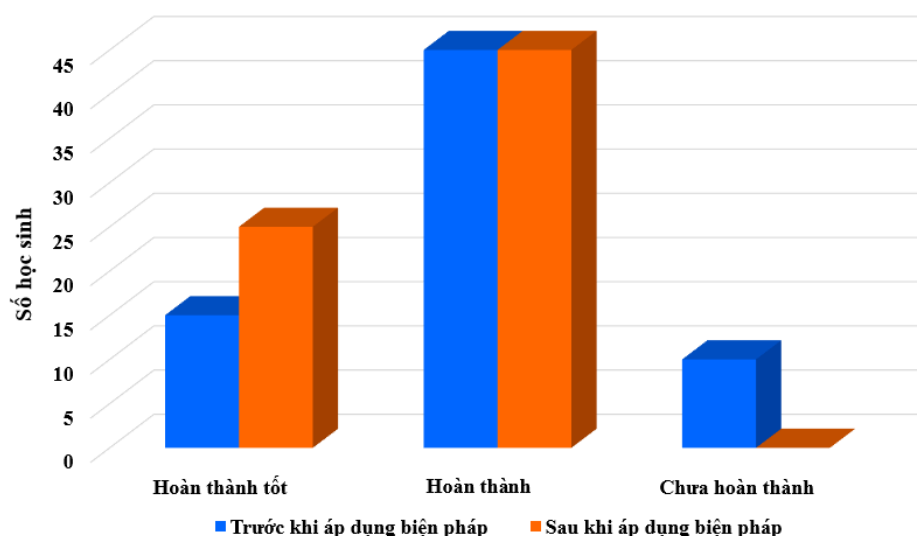
Biểu đồ so sánh thái độ học tập môn Lịch sử lớp 7 của học sinh trước và sau khi áp dụng biện pháp

- Kết quả học tập của học sinh khi học môn Lịch sử lớp 7

Năm học	Thời điểm khảo sát	Hoàn thành tốt		Hoàn thành		Chưa hoàn thành	
		SL	%	SL	%	SL	%
2022-2023	Trước khi áp dụng biện pháp (Đầu học kì I)	15	20	45	68,6	10	11,4
2022-2023	Sau khi áp dụng biện pháp (Giữa học kì I - đầu học kì II)	25	48,6	45	51,4	0	0

Biểu đồ so sánh kết quả học tập môn Lịch sử lớp 7 của học sinh trước và sau khi áp dụng biện pháp

V. KẾT LUẬN

Nâng cao tính tích cực của học sinh trong dạy học môn Lịch sử lớp 7 là một công việc cấp thiết, đòi hỏi phải có sự phối hợp nhịp nhàng giữa giáo viên và học sinh. Người giáo viên cần đầu tư công sức và thời gian nhiều hơn để tìm ra được những phương pháp dạy học phù hợp với nội dung từng bài học, từng đối tượng học sinh. Từ niềm đam mê của người giáo viên, học sinh cũng sẽ đam mê và say sưa với môn Lịch sử - môn học quan trọng, đặt nền móng cho việc giáo dục những con người mới hiểu rõ lịch sử dân tộc và cội nguồn dân tộc, hun đúc lên niềm yêu quê hương, đất nước, con người.

Qua việc “*Sử dụng một số phương pháp và kỹ thuật dạy học theo định hướng phát triển năng lực học sinh trong dạy học Lịch sử lớp 7*” nêu trên, học sinh trường THCS Chuyên Mỹ ngày càng yêu thích môn Lịch sử, góp phần đưa chất lượng Dạy- học của Nhà trường ngày một đi lên.

Chuyên Mỹ, ngày 16 tháng 2 năm 2023

Người viết

Đinh Thị Hải